

Савчук О. О.

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
НДІ Правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України
ORCID 0000-0003-3299-7936*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК, ЩО ВІДВЕДЕНІ ПІД АЛЬТЕРНАТИВНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ

У роботі аналізується чинне законодавство про альтернативні джерела енергії, характеризуються питання щодо порядку надання та використання земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики.

Ключові слова: енергія, альтернативні джерела енергії, землі енергетики.

The article analyzes the current legislation on alternative energy sources, characterizes the issues regarding the procedure for the provision and use of land for the placement of energy objects.

Keywords: Energy, alternative energy sources, land energy.

У відповідності до чинного законодавства, альтернативні джерела енергії – це відновлювані джерела енергії, до яких належать енергія сонячна, вітрова, геотермальна, гідротермальна, аеротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів, та вторинні енергетичні ресурси, до яких належать доменний та коксівний газ, газ метан дегазації вугільних родовищ, перетворення скидного енергопотенціалу технологічних процесів [1].

Податковий кодекс України також містить тлумачення відновлювальних джерел енергії, визначаючи останні як джерела вітрової, сонячної, геотермальної енергії, енергії хвиль та припливів, гідроенергії, енергії біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів [2].

Згідно з ч. 1 ст. 19 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення виокремлено в окрему категорію. Так, у ст. 76 ЗКУ землями енергетичної системи визнаються землі, надані під електрогенеруючі об'єкти (атомні, теплові, гідроелектростанції, електростанції з використанням енергії вітру і сонця та інших джерел), під об'єкти транспортування електроенергії до користувача, крім визначених законом випадків розміщення таких об'єктів на землях іншого цільового призначення. Землі енергетичної системи можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності [3].

Законом України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» землями енергетики визначаються земельні ділянки, надані в установленому порядку для розміщення, будівництва та експлуатації енергогенеруючих підприємств, об'єктів альтернативної енергетики, об'єктів передачі електричної та теплової енергії, виробничих об'єктів, необхідних для експлуатації об'єктів енергетики, в тому числі баз та пунктів [4].

Основними завданнями названого Закону [4] є: 1) визначення особливостей надання та використання земель під об'єктами енергетики, їх спеціальних зон з метою дотримання правового режиму використання, встановлення обмежень на провадження певних видів господарської та іншої діяльності щодо будівництва та забезпечення їх безпечної експлуатації і запобігання та ліквідації аварій; 2) захист населення, земель та навколишнього природного середовища від несприятливої дії об'єктів енергетики, а також забезпечення їх безпечної експлуатації і запобігання та ліквідації аварій; 3) визначення обмежень для власників і користувачів земельних ділянок у спеціальних зонах об'єктів енергетики; 4) визначення підстав та порядку відшкодування збитків власникам та користувачам земельних ділянок внаслідок обмеження їх прав, погіршення якості земель або приведення їх у стан, непридатний для використання за цільовим призначенням.

Основними принципами регулювання відносин на землях енергетики та землях спеціальних зон об'єктів енергетики є: комплексність заходів, спрямованих на забезпечення дотримання техноло-

гічних режимів виробництва і передачі електричної і теплової енергії та безаварійного функціонування і розвитку енергетичної галузі; поєднання інтересів забезпечення енергетичної безпеки держави та захисту навколишнього природного середовища; пріоритет безпеки життя і здоров'я населення над економічною вигодою від діяльності об'єктів енергетики; визнання пріоритету потреб суспільної необхідності на землі енергетики над потребами приватної власності на землю інших осіб; гарантування відшкодування розміру втрат і збитків, які можуть бути заподіяні при будівництві та експлуатації об'єктів енергетики власникам і користувачам земельних ділянок [4].

Митний кодекс України (ст. 282) [5] звільняє від оподаткування митом (податкові пільги) при ввезенні на митну територію України або вивезенні за її межі устаткування, яке працює на відновлюваних джерелах енергії, енергозберігаюче обладнання і матеріали, засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів, обладнання та матеріали для виробництва альтернативних видів палива або для виробництва енергії з відновлюваних джерел енергії за умови, що ці товари застосовуються платником податків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні. Перелік таких товарів із зазначенням кодів УКТ ЗЕД встановлюється Кабінетом Міністрів України (ч. 14).

А також, матеріали, устаткування та комплектуючі, що використовуються для виробництва: а) устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії; б) матеріалів, сировини, устаткування та комплектуючих, що будуть використовуватися у виробництві альтернативних видів палива або виробництві енергії з відновлюваних джерел енергії; в) енергозберігаючого обладнання і матеріалів, виробів, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; г) засобів вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів; ґ) матеріалів, сировини та устаткування, що будуть використовуватися у нанотехнологічних виробництвах або працювати з використанням нанотехнологій. Зазначені у цьому пункті товари звільняються від оподаткування за умови, що вони застосовуються платником по-

датків для власного виробництва та якщо ідентичні товари з аналогічними якісними показниками не виробляються в Україні (ч. 16).

Закон України «Про електроенергетику» [6] визначає застосування стимулів на будівництво генеруючої потужності, один з них є сприяння відведенню земельної ділянки/виділенню майданчика для будівництва нової генеруючої потужності (п. 2 ч. 6 ст. 29).

Статтею 21 названого Закону зазначено, що оператор системи розподілу здійснює заходи щодо відведення земельних ділянок для розміщення об'єктів електроенергетики, забезпечує виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт, а також здійснює первинне підключення об'єкта замовника (ч. 5, 6 ст. 21).

Статтею 14 Закону України «Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів» урегульоване питання щодо порядку надання та використання земельних ділянок для розміщення об'єктів енергетики [4]. Зокрема, земельні ділянки державної та комунальної власності надаються у власність і користування (у тому числі в оренду) для потреб енергетики за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень та в порядку, встановленому Земельним кодексом України. Об'єкти передачі електричної енергії можуть розміщуватися на земельних ділянках усіх категорій земель без зміни їх цільового призначення. На землях, віднесених до категорії земель, визначених пунктом «ж» частини першої статті 19 Земельного кодексу України, можуть розміщуватися об'єкти альтернативної енергетики, що використовують відновлювані джерела енергії (енергія сонячна, вітрова, аеротермальна, геотермальна, гідротермальна, енергія хвиль та припливів, гідроенергія, енергія біомаси, газу з органічних відходів, газу каналізаційно-очисних станцій, біогазів), незалежно від цільового призначення таких земельних ділянок.

Для будівництва, розміщення та експлуатації об'єктів передачі електричної або теплової енергії земельні ділянки всіх форм власності, за договором з власником чи користувачем земельної ділянки, можуть використовуватися також шляхом встановлення постійних або строкових земельних сервітутів без зміни цільового призначення цих земельних ділянок.

Відчуження земельних ділянок, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб, для будівництва об'єктів енергетики може здійснюватися в порядку та на умовах, визначених Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності».

На сьогоднішній день розроблено Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про запровадження конкурентних умов стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» підготовлено на виконання вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення конкурентних умов виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії» № 2712-VIII з метою запровадження конкурентних умов стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії шляхом проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки.

Проектом постанови передбачається: 1) затвердження Порядку проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки; 2) затвердження Порядку відбору операторів електронних майданчиків для проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки; 3) визначення державного підприємства “ПРОЗОРРО.ПРОДАЖІ” адміністратором електронної торгової системи.

Прийняття проекту постанови дозволить запровадити конкурентні умови стимулювання виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії шляхом проведення аукціонів з розподілу квоти підтримки.

Зараз в Україні активно розвивається напрямок альтернативних джерел енергії, який передбачає використання джерел вітрової, сонячної, геотермальної енергії, енергії хвиль та припливів, гідроенергії, енергії біомаси тощо.

Держава знаходиться на шляху розвитку та адаптації чинного законодавства в окресленій сфері. Адже зрозумілим є необхідність розвитку альтернативних джерел енергії як з боку привабливості зі сторони інвесторів (українських і іноземних), так і з боку запобігання шкоди здоров'ю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля від шкідливого впливу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003 р. № 555-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 155.
2. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13–14. Ст. 112.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3–4. Ст. 27.
4. Про землі енергетики та правовий режим спеціальних зон енергетичних об'єктів: Закон України від 09.07.2010 р. № 2480-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 1. Ст. 1.
5. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
6. Про електроенергетику: Закон України від 16.10.1997 р. № 575/97-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 27–28. Ст. 312.

REFERENCES

1. Pro alternatyvni dzhherela enerhiyi: Zakon Ukrayiny vid 20.02.2003 r. № 555-IV. (2003). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 24, art. 155.
Podatkovyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 02.12.2010 r. № 2755-VI. (2011). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 13–14, art. 112.
Zemelnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 25.10.2001 r. № 2768-III. (2002) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 3–4, art. 27.
2. Pro zemli enerhetyky ta pravovyy rezhym spetsialnykh zon enerhetychnykh obyektiv: Zakon Ukrayiny vid 09.07.2010 r. № 2480-VI. (2011). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 1, art. 1.
Mytnyy kodeks Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 13.03.2012 r. № 4495-VI. (2012). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 44–45, 46–47, 48, art. 552.
Pro elektroenerhetyku: Zakon Ukrayiny vid 16.10.1997 r. № 575/97-BP. (2017). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Supreme Council of Ukraine*, 27–28, art. 312.